

Напраћена књига проф. др Горане Раичевић

ИНТЕРВЈУ

Агон и меланхолија: живот и дело Милоша Црњанског

Дело проф. др Горане Раичевић, објављено у издању Академске књиге из Новог Сада, добитник је награде „Никола Милошевић“, Радио Београда 2, за најбољу књигу у области теорије књижевности и уметности, естетике и филозофије. Ауторка за наш лист каже да је захвална издавачу који се бори за сваку књигу и сваког аутора, а Други програм Радио-Београда је потпуно посвећен овим садржајима и у време када је култура све мање присутна у медијима.

Уз честитке на награди, реците нам како сте се осећали када сте сазнали да сте добитник ове престижне награде Радио Београда 2? Ви сте 20. лауреаш, а Радио Београд 2 обележава 64 године свој постојања.

— Заиста је то била радост, испред које је ишло и узбуђење. Финално жирирање, када се од три књиге бира једна, одвија се јавно, у директном радијском преносу. Сваки од тројице чланова жирија: Зоран Пауновић, Зоран Димић и Богдан Лубардић, опширно су образложили свој избор. У ужем избору нашла су се и вредна дела Предрага Петровића о енциклопедизму у књижевности и Сандре Шћепановић о Емпедоклу. Као професор књижевности и истраживач са дугим стажом, до ове књиге нисам добијала награде, али је ово четврто које сам добила за књигу

Агон и меланхолија. Ова признања говоре да је оно што радим запажено и вредновано у научној и широј друштвеној заједници. Осим ове, књига је добила награду Новосадског сајма књига „Лазар Костић“, признање Задужбине Николаја Тимченка у Лесковцу и Медаљу културе Културног центра Војводине „Милош Црњански“.

Посебно тежину овој последњој награди даје и име великог професора, теоретичара, филозофа, Николе Милошевића, као и сама институција која је додељује. Повезани су велики српски писац и његов тумач Никола Милошевић. Ја се и данас сећам да сам прву песму Црњанског, још као дете, чула управо на Радио-Београду. Емисија се звала „Песнички тренутак“ и непревазиђена Драга Јонаш говорила је песму „Траг“. То је био доживљај који се не

ПОСВЕЂЕНА ЦРЊАНСКОМ И АНДРИЋУ

Проф. др Горану Раичевић наши читаоци, љубитељи књижевности и Милоша Црњанског, познају као учесницу међународне научне конференције посвећене овом српском писцу, коју је пре две године организовао Смер за српски језик и књижевност Универзитета ЕЛТЕ у Будимпешти. Редовни је професор на Филозофском факултету у Новом Саду где, на Одсеку за српску књижевност, предаје Књижевност српске модерне, Поетику Милоша Црњанског, Поетику Иве Андрића и Савремене књижевне теорије.

заборавља. Сврстати се у ред награђених велика је част.

Може ли да за наше читаоце у Мађарској представите своју обимну монографску студију „Агон и меланхолија: живот и дело Милоша Црњанског“, која представља круну Вашега рада и резултат је двогодишње посвећености овој теми.

— Све је почело још давне 1999. године када сам дошла на Филозофски факултет у Новом Саду — „Есејистика Милоша Црњанског“ била је моја тема за докторат. Есеј одликује жанровска хибридна, а има и ту карактеристику да открива свог аутора. Пишући о другима, есејиста много тога каже и о себи. Да напишем стваралачку биографију Милоша Црњанског, што је била иницијатива Боре Бабић, директорке Академске књиге, пристала сам одмах, верујући да толико то неће представљати тако компликован задатак. Ипак, требало је научити још шта, о контексту, о времену у којем је писац живео, ишчитати документа, обимну преписку, студије из политичке и друштвене историје тога доба. Посебно је било захтевно упустити се у публицистички опус Црњанског, оцитирати његове извештаје, новинске чланке које је писао из Хитлеровог Берлина и Мусолинијевог Рима и због којих је био проглашен симпатизером фашизма. А он то није био. Црњански је само био добри службеник своје државе, међуратне Краљевине Југославије. Тиме се може објаснити и његов антикомунизам. Ова књига није апологија, већ покушај да се обухвати што је могуће више знања и увиди о животу једног изузетног човека у турбулентним временима. Открити човека у књизи, иза писама, у књижевном тексту, то је

изузетан доживљај, изузетно искуство, упознати неког на начин на који можда не познајете ни најближе пријатеље, а који живи само још кроз своја дела. Ниједном га се нисам застидела.

Како сте се одлучили за овакав наслов и на који начин сте дошли до идеје да је животи Црњанског био борба и меланхолија?

— Кад се завршио Први светски рат Црњански је имао двадесет и пет година. Преживео је, али је, као и многи други младићи из његове генерације, изгубио животну радост. Можда се и све што је касније писао може посматрати управо на тај начин, као потрага за радошћу, за срећним постојањем. Црњански је имао једну романтичарску

визију књижевности — највећи српски романтичари су као и он сам били пречани — писање је за њега било увек и нека врста националне дужности. Као и његов јунак Вук Исаковић, и Црњански је хтео да учређи цео свој народ. Као и сваки авангардиста, желео је да мења свет, верујући да уметност може да буде водила у тој промени. Али, после периода вере и борбености наступала би меланхолија. Уместо да напредује, свет се кретао ка још већем хаосу. А и њега самог судбина није баш мазила.

Дугогодишњи сте професор српске књижевности на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду, посвећени сте Црњанском, али и Андрићу. Како бисте ујорегили ова два писца?

— Судбина је била наклоњенија Андрићу, него Црњанском. Андрић је у међуратном периоду био рано признат као писац, ушао је у млад у Академију, па у дипломатију, а Црњански је у то време био мали гимназијски професор и новинар, чак и када је боравио у иностраним посланствима. Али, између њих двојице, упркос различитим стиловима, поетикама, има и много сличности. Обојицу је променио Први светски рат; окренули су се према колективу, према заједници, постали су поклоњеници идеје о југословенској узајамности. И Андрић је живот видео као борбу од које нема бежања. И код једног и код другог аутора наилазимо на одбојност према еротском, сексуалном, нагонском. Мисао, бестелесност, невидљиве везе, дух, то је извор радости, а не телесно задовољство. Иако их данас сматрамо класицима српске литературе, њихови корени су у авангарди. То не треба заборавити.

Разговор водила: Добрица Боројевић

Горана Раичевић

АГОН И МЕЛАНХОЛИЈА
Живот и дело Милоша Црњанског

